

Op-en-Top Nederlands

Op-en-Top Nederlands

Woordenlijst Overbodig Engels

redactie
Frens Bakker
Paul Uljé
Dick van Zijderveld

Uitgegeven ter gelegenheid van de
Week van het Nederlands 2015,
een initiatief van de Taalunie.
Uitgegeven onder auspiciën van de Stichting Nederlands.

© 2015 Frens Bakker, Paul Uljé, Dick van Zijderveld
Omslagontwerp Creativiteitsstudio Nifty
ISBN 9789402138665
redactie@op-en-top-nederlands.nl
www.op-en-top-nederlands.nl
www.vindpunt.nl
www.stichtingnederlands.nl

Inhoudsopgave

Verantwoording.....	7
Over Engelse woorden in het Nederlands	9
Varia.....	13
Leeswijzer en afkortingen.....	41
Woordenlijst Overbodig Engels.....	43

Verantwoording

Op-en-Top Nederlands en Funshoppen in het Nederlands

In 2009 verscheen *Funshoppen in het Nederlands, woordenlijst onnodig Engels*, samengesteld door sympathisanten van Stichting Nederlands. Vijf redacteurs¹, bijgestaan door zo'n dertig helpers, hadden ongeveer 4500 Engelse leenwoorden verzameld en voorzien van 11.000 Nederlandse vervangers. De ontvangst overtrof alle verwachtingen en dus volgden er datzelfde jaar nog twee herdrukken.

Met die 4500 Engelse leenwoorden was niet de gehele verzameling onder handen genomen. Bovendien komen er dagelijks nieuwe leenwoorden bij.

In 2015 hebben drie redactieleden ondersteund door een wisselend aantal medewerkers een groot aantal nieuwe leenwoorden aan de oorspronkelijke lijst toegevoegd en de oude vervangers nog eens tegen het licht gehouden. Deze uitgebreide en herziene versie, die nu onder de titel *Op-en-Top Nederlands voor u ligt*, bevat meer dan 7000 Engelse leenwoorden met 16.000 Nederlandse vervangers.

Geheel nieuw is de gelijknamige toep² voor mobiel- en computergebruik. Hierop kunt u de volledige lijst raadplegen en nieuwe overbodig Engelse leenwoorden doorgeven, desgewenst met door u bedachte of aangetroffen Nederlandse alternatieven. Op deze toep plaatsen wij met enige regelmaat aanvullingen. Voor vervangers van deze allernieuwste leenwoorden hoeft u dus niet meer te wachten op een volgende papieren uitgave.

Meepraten over overbodig Engels kunt u in de Facebook-groep Anglomanie. Op de webstek **op-en-top-nederlands.nl** vindt u meer informatie over het project en de leenwoorden. De *toep* Op-en-Top Nederlands vindt u op **vindpunt.nl**.

---

1 Bert-Jaap Koops, Pim Slop, Paul Uljé, Kees Vermeij en Dick van Zijderveld.

2 *Toep* is de afkorting van *toepassing*, net zoals *app* de afkorting is van *application*. Met dank aan het Afrikaans.

Over Engelse woorden in het Nederlands

Redactieverklaring

Overbodig zijn veel Engelse leenwoorden omdat er allang een uitstekend Nederlands woord voor is, zoals lijfwachter voor *bodyguard*, en streepjescode voor *barcode*. Overbodig zijn Engelse leenwoorden ook, als er een goed vervangend Nederlands woord voor te maken is, zoals valreepreis voor *last-minutereis*, en sleutelgatserie voor *real-life soap*. Voor deze woorden geven we één of meer Nederlandse vervangers. Soms bevat de lijst ook vervangers die al lang bestaan, maar in onbruik dreigen te raken. Waar we er met bestaand Nederlands niet uitkomen hebben we een nieuwvorming gemunt. Sommigen daarvan vinden we zelf erg geslaagd.

Onder 'Engelse woorden' verstaan wij in de eerste plaats woorden die aan het Engels zijn ontleend en die bij ons ook meestal op z'n Engels worden uitgesproken, zoals *pokerface* en *website*. Als Engels beschouwen wij ook woorden die een Engelse stam hebben en een Nederlandse uitgang, vaak een werkwoordsuitgang zoals *piercen* en *playbacken*. En voorts samenstellingen waarvan ten minste één deel uit het Engels afkomstig is zoals *infodesk*. Bij verschil tussen Britse en Amerikaanse spelling hanteren wij doorgaans de Amerikaanse spelling: *center*, *colorfilm*, *organizer*.

Niet opgenomen zijn woorden die voor sommigen wellicht Engels lijken maar die rechtstreeks aan andere talen zijn ontleend, bijvoorbeeld aan het Duits: *kitten* (ww.); aan het Frans: *helikopter*, *tour*; of aan het Latijn: *arbiter*, *forum*. Woorden die (mede) via het Engels aan een andere taal zijn ontleend zoals *essay* en *slogan* komen echter wel voor in de lijst.

De lijst is bedoeld voor een algemeen publiek; daarom ontbreken woorden die gewoonlijk alleen maar in specialistische, bijvoorbeeld natuurkundige of medische, teksten worden

aangetroffen, zoals *quantifier*, *cardiac output*. Verder hebben we samengestelde woorden weggelaten waarvan mogelijke vervangers eenvoudig kunnen worden gevormd door combinatie van de vervangers van de samenstellende woorden afzonderlijk zoals *business deal*: zakelijke overeenkomst.

Tevens hebben we ervoor gekozen de lijst te beperken tot leenwoorden. Betekenisontleningen (*album* in de betekenis plaat; *controleren* in de betekenis beheersen) en anglicismen (*globaliseren* voor mondialiseren; *inzweren* voor beëdigen) kunnen evenzeer ergernis oproepen als Engelse leenwoorden. Maar wij laten in deze uitgave betekenisontleningen en anglicismen achterwege.

Met deze lijst beogen wij twee dingen. Ten eerste willen we taalgebruikers bewust maken van de mogelijkheden die het Nederlands biedt, onder het motto: het hóeft niet in het Engels. Ten tweede bieden we met deze lijst een hulpmiddel aan ieder die zoekt naar Nederlandse vervangers voor veelgebruikte of nieuwe Engelse leenwoorden. Er bestaan in het Nederlands genoeg flitsende, nauwkeurige, grappige of pakkende woorden, slagzinnen en productnamen. En waar ze er niet zijn, vallen ze bijna altijd te maken (*Rail away*: Spoor wég).

Wij benadrukken dat wij onszelf niet als puristen beschouwen. In bepaalde context, zoals in vaktaal, in jongerentaal, bij informeel taalgebruik of gewoon voor de afwisseling, kan een Engels woord wel degelijk een functie hebben. Ons bezwaar geldt hoofdzakelijk de omvang die de 'verengelsing' heeft aangenomen – een omvang die wij onnodig en onwenselijk vinden. We verzetten ons ook tegen de kritiekloosheid, waarmee dit gebeurt.

Dit uitgangspunt heeft ertoe geleid dat we veel woorden niet hebben opgenomen. Dit zijn woorden in de volgende categorieën:

- namen van muziekstijlen (*house*, *minimal music*);
- namen van sporten (*hockey*, *rugby*). Maar bijvoorbeeld wel *baseball*: honkbal, omdat dit in Nederland het gangbare woord is;
- eiggennamen (*Aboriginal*, *Gay Games*). Tenzij het zaakaanduidingen zijn geworden (*jacuzzi*: bubbelbad);
- merknamen (*Cityhopper*). Maar weer wel als het

- zaakaanduidingen zijn geworden (*post-it*: memoplakkertje); namen van organisaties (*Amnesty International*). Echter wel als deze een gebruikelijke Nederlandse naam hebben (*World Trade Center*: Wereldhandelscentrum).

Dan zijn er woorden die, hoewel ontleend aan het Engels, een Nederlands voorkomen hebben. Deze woorden worden op z'n Nederlands uitgesproken en geschreven. Wie alleen afgaat op de uitspraak en de schrijfwijze kan daaruit niet afleiden dat het een Engels leenwoord betreft. Voorbeelden hiervan zijn: *blunder*, *bulk*, *drum*, *fit*. Wij verwachten niet dat veel taalgebruikers geestdriftig worden om dit soort Engelse leenwoorden door een Nederlands woord te vervangen. Toch bieden we sommige van deze woorden vervangers aan. Zelf vermelden wij zonder schroom voor bijvoorbeeld voor het oprukkende *socket* het van oorsprong even Engelse *fitting* als vervanger – omdat dat Nederlandser aandoet en al heel lang wordt gebruikt.

Er zijn ook woorden die we aanvaardbaar vinden, ofschoon ze wat schrijfwijze betreft (nog) niet zijn vernederlandst. Het betreft dan woorden die zodanig zijn ingeburgerd dat ze een vaste plaats in onze taal hebben veroverd, zoals *baby*, *computer* en *lunch*. Als we hiervoor toch een vervanger proberen te bieden is dat een kwestie van 'beroepseer'.

Ook zijn er enkele leenwoorden die we in de ene betekenis wél, maar in de andere betekenis niet aanvaardbaar achten. Zo vinden we *folder* in de betekenis van vouwblad wel acceptabel, maar in die van map [ict] niet. Hetzelfde geldt voor *hit*, dat in de betekenis van succesnummer door ons wel aanvaard wordt, maar in de betekenis van treffer niet. Of *film*: als rolprent acceptabel, maar niet als afdeklaagje. Het verschil heeft vooral te maken met de mate van inburgering.

Wanneer wij woorden aanvaardbaar achten, gebruiken we ze (ook als we er een vervanger voor geven) soms als onderdeel van vervangers bij andere ingangen, zoals in chipkaart voor *chipcard* en fitheid voor *fitness*.

We hebben voorts niet gearzeld soms vervangers te kiezen met een herkenbare geheel of gedeeltelijk anderstalige oorsprong, zoals hausse voor *boom*, of mentor voor *coach*.

We beogen hiermee vooral een hanteerbare lijst te bieden die de lezer keuzemogelijkheden geeft. Iedereen kan tot zich nemen wat hem of haar aanspreekt, ingegeven door eigen smaak en subjectieve beleving van wat onnodig en wat aanvaardbaar Engels is. Daarbij zal de opsteller van schriftelijke teksten naar behoefte bepaalde Engelse woorden in onze lijst willen opzoeken om te zien welke vervanger(s) wij aanbieden. Voor mondeling taalgebruik zal men met de lijst zijn voordeel kunnen doen door er zo nu en dan in te bladeren zonder specifiek naar een woord op zoek te zijn, maar om zich te laten inspireren.

Varia

Normatief?

In *Onze Taal* verscheen een bespreking van taalwetenschapper René Appel over de acceptatie versus het verzet tegen de opname van Engelse leenwoorden in onze taal. Appel kiest naar eigen zeggen in zijn bespreking van taalverandering de middenpositie. Midden tussen wat hij noemt de *realisten*, taalgebruikers die accepteren dat taal nu eenmaal leeft en verandert, en de *normatieven* door wie gestreden wordt om 'de' taal voor wijzigingen te behoeden. Hij schaaft voorstanders van het vermijden van Engelse leenwoorden onder de normatieven. Naar onze mening is deze onderverdeling onjuist. Door Appel geïnspireerd verdelen wij voor deze discussie de taalgebruikers in de *creatieven* en de *clichématigen*.

Creatieven – onze kant - wensen 'hun' taal te verdiepen en op te poetsen. Ze zijn niet bang voor verandering. Integendeel. Ze willen graag en met plezier gebruik maken van de nieuwe taalmogelijkheden die nieuwe gebruiken, apparaten en gezichtspunten hun bieden. Wat is er mooier dan je eigen vertrouwde taal te verrijken met een 'eigen' woord of misschien zelfs een nieuwvorming?

Clichématigen maken te pas en te onpas gebruik van de zegswijzen zoals die door alles en iedereen uittentreuren worden herhaald. *Clichématigen* zijn bang om uit de toon te vallen, te lui om een eigen formulering te bedenken en passen zich angstvallig aan, aan de taal van 'iedereen'. *Sale, focus, drive, marketing manager, human resource recruiter* en de *kids*, u kent het genormaliseerde 'snelle' vocabulaire van de *Dutch native speaker* wel. Het is zeker geen normatief gedrag om de moeite te nemen sleetse leenwoorden te vervangen door fris Nederlands. Wij noemen dat zelfs creatief.

Van *crawlen* naar *krauwelen*

To crawl betekende oorspronkelijk enkel *kruipen* of *krioelen*. Tot in 1903 de in Engeland geboren Australische zwemmer Frederick Cavill (1839–1927) de typische zwems slag van Stille-Zuidzeebewoners zag die als het ware door het water 'kropen'. In navolging van het Engels verrijkte het Duits zijn woord *kraulen* ('krauwen') met de betekenis van die zwems slag. Het Nederlands nam het Engelse woord over, *crawlen*, maar de meeste Nederlanders spreken het zeer Nederlands uit als 'krauwelen'. Op het eerste gezicht lijkt dit een verbasterde uitspraak, maar onbewust geven ze het woord zo een Nederlandse grondslag.

Dat zit zo. Nederlandse verwante woorden van het Engelse *to crawl* én het Duitse *kraulen* zijn *krabbelen* en *krauwen*. Toch zullen maar weinigen bereid zijn deze woorden voor *crawlen* te gaan gebruiken. Maar er is een goed alternatief. *Krabbelen* is een afleiding van *krabben*. Zo'n ingevoegd *el* wordt in het Nederlands vaker gebruik om de snelle herhaling van het aangeduide aan te geven. *Trappelen* is dus het snel achter elkaar *trappen*, *krabbelen* is dus herhaaldelijk rap *krabben*. Op deze zeer Nederlandse manier kun je van *krauwen* ook een nieuw woord *krauwelen* maken. Dit woord sluit bovendien aan bij het zelfstandig naamwoord *krauwel* (dat onder meer betekent 'haakijzer; haak met omgebogen tanden; klauw van een dier'.) *Krauwelen* is bij wijze van spreken het je door het water klauwen of haken. En inderdaad, de *crawler* zet zijn armen in een haakstand om zich vooruit te trekken. Dat de meeste Nederlandstaligen 'krauwelen' zeggen, ligt dus niet alleen aan de voor ons vreemde Engelse uitspraak 'kròlen', maar ook aan een onbewust gevoeld verband met *krauwen* en *krauwel*. Aldus is de spelling *krauwelen* extra goed te verantwoorden. En daarmee kunnen we onbelemmerd afleidingen gaan vormen: *krauwelaar*, *krauwel(slag)*, *krauwelzwemmen*, *rugkrauwel(en)* en – niet te vergeten – *hondjeskrauwel*.

Verborgen Nederlands

Bij „10 keer woordwaarde” roept u *Scrabble*! En dan geschrokken: „Maar dat wil je toch niet vernederlandsen?” Nee, het zou overdreven zijn elk spelletje van overzee een Nederlandse naam te willen geven. Toch zouden we hiervoor graag een uitzondering maken, omdat *to scrabble* teruggaat op een Nederlands woord *schrabbelen*. Getuige het Middelnederlandsch Woordenboek van Verdam betekende *schrabbelen* 'krabben, vooral: met de pooten langs den grond'. Goed, het is verouderd, maar waarom zouden we het geen tweede kans gunnen? Dus laten we voortaan gaan *schrabbelen*. Geen vernederlandsing, maar een ontengelsing.

Engels dat ooit Nederlands was

Er zijn Engelse leenwoorden die heel Engels aandoen en het ook zijn, maar ooit een vrijwel gelijkkluidende Nederlandse tegenhanger hebben gehad. Neem als voorbeeld *blend* en *blender*, waarvoor het Middelnederlands nog *bland* en *blander* had. Die zouden we – met wat moeite – kunnen terughalen als synoniem van *mengen*.

Het Engelse *drone*, onbemand vliegtuigje, betekent eigenlijk 'dar', mannetjesbij. Dankzij de gelijkenis kon het Duits de betekenis van *Drohne*, zijn woord voor 'dar', eenvoudig uitbreiden met die van het vliegtuigje. Het Afrikaans heeft dat met *dar* gedaan, maar voor ons lijkt dat een stap te ver. Maar het Middelnederlands kende voor 'dar' ook *droon*. Dat kan in zijn gemoderniseerde vorm *droon* (meervoud *dronen*) een tweede leven gaan leiden als benaming voor het onbemande vliegtuigje.

Het woord *mixen* (van Latijnse oorsprong) kende het Middelnederlands ook en wel als *mischen*. Veel heb je daar echter niet aan, want omgezet naar de klanken van het huidige Nederlands zou dat *missen* worden, wat iets totaal andere betekent.

Maar er zijn ook nog ons gevoel typisch Engelse woorden die echter van Nederlandse oorsprong zijn, maar die we echt niet meer kunnen terugbuigen. We noemen twee voorbeelden. *Trade* komt van het gelijknamige Middelnederlandse (of Nederduitse, nauw

verwante Nedersaksische dialecten in Noord-Duitsland) en betekent 'spoor, voetspoor; pad, baan'. Het woord hangt natuurlijk samen met *treden*.

Verder het onder journalisten populaire woord voor nieuwsprimeur *scoop*, dat uiteindelijk teruggaat op het Middelnederlandse *schoepe*, dat wij nog kennen als *schoep*. De betekenis 'primeur' is ontstaan in Amerika, maar het is zeer de vraag of nieuwsgangers hun trofee voortaan een *schoep* zouden willen noemen.

Ten slotte een ander woord, waarvoor wij een vervanger hebben gezocht, terwijl het van Nederlandse oorsprong is: *spray*. Dit gaat terug op het Middelnederlandse *spraeyen* dat *sproeien* of *sprenkelen* betekende. Het zou mooi zijn als we van *spray* weer *sprai* konden maken, maar we hebben het mistige vermoeden dat dat weinig navolging zou vinden.

Pseudo-Engels

Een interessante categorie binnen de Engelse woorden in het Nederlands, zijn de woorden die in het Engels niet bestaan. Of althans niet in de Nederengelse betekenis worden gebruikt in het Engels. Een *coffeeshop* in Nederland heeft bijvoorbeeld een ander karakter dan een *coffeeshop* in Californië. *Smoking* klinkt misschien als gedistingeerd Engels, maar in het Amerikaans heet zo'n jasje een *tuxedo* en in het Engels een *dinner jacket*. *Catwalk* is er zo een aan het worden. Jazeker, de *catwalk* kenden Angelsaksen ook wel als paradedpad voor de betere dameskleding. Maar sinds de toonmeisjes ultradunne lijfjes hebben en boos kijkend de plank afhollen alsof ze door de concurrentie op de hielen worden gezeten, gebruiken Engelstaligen het woord *runway*. En wie in Amerika vraagt waar-ie zich een dagje kan laten verwennen in een *wellness center*, zal met opgetrokken wenkbrauwen en in enige verwarring worden doorverwezen naar een alternatieve medische kliniek. Zo kunnen de pseudo-Engelse woorden in onze taal leiden tot fascinerende interculturele misverstanden!

Proletentalen

Wie wil dat zijn kind klaar is voor de wereld van morgen, stuurt het naar een tweetalig vwo. 'Tweetalig' klinkt ruimhartig, maar betekent bijna altijd 'Nederlands-Engels'. Zelfs als de school bij wijze van spreken op de grens met Duitsland is gebouwd, is het 'tweetalig' onderwijs haast standaard Nederlands-Engels. Nederlands-Duitse en Nederlands-Franse middelbare schoolopleidingen zijn hier op één hand te tellen. Tweetalig onderwijs Nederlands-Engels is gewild, Nederlands-Frans en -Duits kan ook wel op welwillendheid rekenen, evenals -Spaans, misschien nog -Portugees, maar dan houdt de goedgezindheid wel op. Wie bang vraagt of leerlingen dan wel goed genoeg Nederlands leren, krijgt als antwoord dat tweetalig onderwijs niet ten koste gaat van het Nederlands. Een geruststellend en verlicht antwoord.

Dus wat let ons een tweetalige Nederlands-Arabische school op te richten? Arabisch is een wereldtaal, en één van de vijf officiële talen van de Verenigde Naties. En als die Arabische wereld weer bedaard is, kunnen wij daar meteen weer handel gaan drijven. Trouwens Turkije is een opkomende regionale macht en bovendien zijn er veel meer Turks- dan Nederlandstaligen. Ook daar moeten we bij zijn. Dus waarom geen Nederlands-Turkse scholen stichten?

We geven u op een briefje dat zulke initiatieven tot grote verontwaardiging zullen leiden. Vragen in de Kamer, niet alleen van de populistische, negatieve adviezen van ministeries. Want dit is ook weer niet de bedoeling. Je hebt talen en talen. Een deskundige noemde het beestje bij zijn naam: „We zeggen het liever niet hardop, maar hoe wijdverbreid en belangrijk Arabisch en Turks ook zijn, in ons land gelden ze als proletentalen.” Kijk, daar is geen woord Arabisch bij.

Terug uit het verleden

Om leenwoorden te vermijden, pogen sommigen vergeten woorden weer tot leven te wekken. Vaak zijn die pogingen gedoemd te mislukken, maar heel soms krijgt een woord echt een

tweede leven. Een bekend voorbeeld is het IJslandse *simí* dat ooit 'draad' betekende. Eind 19de eeuw kreeg het een nieuwe kans als het IJslandse woord voor telefoon, 'spreekdraad' als het ware. Al zijn er ook die beweren dat de oorsprong prozaïscher is. De eerste telefoonleidingen werden aangelegd door de Duitse firma Siemens, een naam die op de grote telefoonkabelhaspels stond. Dat zou de werkelijke bron zijn van *simí*.

Hoe het ook zij, er zijn ook voorbeelden uit minder puristische talen. Zo heeft in het Zweeds een vergeten woord *dryfta* ('bespreken') een tweede kans gekregen als 'discussiëren', naast – maar niet in plaats van – het inmiddels ingeburgerde *diskutera*.

Het is een mooie manier om aan 'nieuwe' woorden te komen, al is de kans erg klein dat veel Middelnederlandse woorden weer tot leven kunnen komen. Toch hebben we dat een enkele keer geprobeerd. Het woord *beenlinc* betekende volgens het Middelnederlands woordenboek 'beenkleding, broek of kous'. Als *beenling* kan dat dienen als vervanger van *legging*. Zit als gegoten.

Pop in het Nederlands

De historie van *pop* in de moerstaal is er een van vallen en opstaan. Het begint met *Kom van dat dak af* van Peter Koelewijn uit 1960, maar zijn liedjes werden al snel voorbijgestreefd door de nummers van toondichter-zanger Boudewijn de Groot en tekstdichter Lennaert Nijgh.

De jaren '70 waren een minder decennium. Ook al verschenen er toch nog een paar goede nummers, Nederlandstalige popmuziek was uit de gratie geraakt. Zelfs Boudewijn de Groot ging – even – in het Engels zingen. Tegen de stroom in produceerde Ad 'Toppop' Visser de plaat *Zing in je Moerstaal*: op muziek gezette Nederlandse gedichten gezongen door toen bekende artiesten. Geen ruige muziek, maar wel een poging gerenommeerde – meestal Engels zingende – zangers goede nummers in de eigen taal te laten zingen. Veel leken het verleerd in het Nederlands te zingen. Ofwel: niet per se hun beste prestatie. Uitzonderingen waren Boudewijn de Groot en Robert Long, die kort daarvoor op Nederlands was overgestapt. Van de doorgaans Engels zingenden bracht Sjoukje